

Олена О. Власенко
**ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
РИНКУ ДЕПОЗИТІВ В УКРАЇНІ**

У статті проаналізовано основні тенденції та перспективи розвитку ринку депозитів України. Охарактеризовано суб'єкти банківського ринку України. Висвітлено динаміку зміни ставок за депозитними внесками. Наведено напрями збільшення обсягу депозитних ресурсів банків.

Ключові слова: ринок депозитів; депозитні внески; вільні грошові кошти населення; депозитні ресурси; ставки за депозитами.

Рис. 5. Літ. 13.

Елена А. Власенко
**ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
РЫНКА ДЕПОЗИТОВ В УКРАИНЕ**

В статье проанализированы основные тенденции и перспективы развития рынка депозитов Украины. Охарактеризованы субъекты банковского рынка Украины. Представлена динамика изменения ставок по депозитным вкладам. Предложены направления увеличения объема депозитных ресурсов банков.

Ключевые слова: рынок депозитов; депозитные вклады; свободные денежные средства населения; депозитные ресурсы; ставки по депозитам.

Olena O. Vlasenko¹
**KEY TRENDS AND DEVELOPMENT PROSPECTS
FOR DEPOSITS MARKET IN UKRAINE**

Key market prospects and trends of deposits' development in Ukraine are analyzed. The subjects of Ukrainian bank market are described. The dynamics of changes in deposit rates is presented. Directions for increase in banks' deposit assets volume are offered.

Keywords: deposits market; retail deposit; available monetary assets of population; deposit assets; deposit rate.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день під впливом економічної та політичної ситуації в країні рівень довіри населення до банківської системи суттєво знизився. Ефективність діяльності банку та обсяг його можливостей напряму залежать від його ресурсної бази. Враховуючи те, що основну частину ресурсів банків формують залучені кошти, лівову долю яких становлять депозити, сьогодні в Україні між банками ведеться боротьба за вільні кошти населення. Тому актуальність досліджень ринку депозитів не викликає сумнівів.

Аналіз останніх публікацій. У розробці теоретичних, методологічних та практичних підходів до питань формування ресурсної бази комерційного банку значний внесок зробили такі вчені, як: М.Д. Алексєнко [2; 3], А.М. Герасимович [3], В.М. Кочетков [6], І.О. Лютий [8], А.М. Мороз [5], М.Ф. Пуховкіна [5], Л.О. Примостка [11], І.М. Парасій-Вергуненко [3], М.І. Савлук [5], І.В. Сало [12] та інші.

В їх працях висвітлено основні теоретичні засади банківської діяльності, механізм формування основних складових банківського капіталу, розкрито

¹ Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv, Ukraine.

методику аналізу пасивів і активів банку та забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку, розглянуто захист прав та інтересів учасників банківської діяльності, проаналізовано основні складові банківського маркетингу.

Невирішеними залишаються питання щодо сучасних тенденцій та перспектив розвитку ринку депозитів в Україні.

Метою дослідження є висвітлення основних тенденцій і динаміки ринку депозитів в Україні та перспектив його розвитку і завоювання.

Основні результати дослідження. За даними Національного банку України, населення у 2013 р. мало 116 млрд грн заощаджень [4], які могли перетворитися на депозитні внески у банках України. Враховуючи, що депозитні внески відіграють важливу роль у формуванні ресурсної бази банку, а станом на 1.10.2014 розмір коштів фізичних осіб у банках становив 411 млрд грн, необхідно відмітити значний потенціал для банківського ринку України [4].

Станом на 01.12.2014 на ринку України 165 банків мали ліцензію (1 банк – ліцензію санаційного банку). При цьому в грудні 2014 р. та січні 2015 р. у 8 банків були відкликані банківські ліцензії. Загалом, 30 банків знаходяться в процесі ліквідації, а 16 – вже ліквідовано. Ліквідація здійснюється Фондом гарантування вкладів фізичних осіб відповідно до Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [4].

Починаючи з 2013 р., частка іноземного капіталу в банківській системі України зменшилась на 7,3% [4]. І банки з іноземним капіталом продовжують згортати свою діяльність для виходу з ринку або переорієнтування виключно на корпоративний сегмент.

Кількість банків стрімко зменшується. На думку окремих фахівців, це позитивна тенденція. Аналітик Міжнародного центру перспективних досліджень О. Жолудь вважає, що «одна з великих проблем в Україні – це велика кількість дрібних банків. А проблема дрібних банків – це розпорошеність активів по різних галузях економіки, що означає, що вони в середньому є більш високо ризикованими, ніж крупніші банки» [10]. Цю думку підтримує перший заступник глави НБУ О. Писарук: «У нас немає іншого шляху, окрім як консолідація банківської системи. Ми розробили антикризовий пакет, який передбачає спрощення злиття і поглинання банків» [10]. Однак необхідно зазначити, що конкурентна боротьба ще ніколи не погіршувала якість пропонованого продукту. Так, у Німеччині 743 банки (комерційні, транснаціональні, народні банки земель, створені на території колишньої НДР у результаті банківської реформи, іпотечні банки, спецбанки, іноземні банки, яких 145), а також більше сотні філіалів іноземних банків [13]. Тому вважаємо, що скорочення кількості банків, особливо їх примусова ліквідація, не є позитивними для економіки України.

Станом на 01.10.2014 банки України мають у своєму користуванні 700,3 млрд грн залучених депозитних коштів клієнтів [4]. Розподіл депозитних коштів між фізичними та юридичними особами представлено на рис. 1.

Необхідно зазначити, що на рис. 1 представлено опосередковані дані. В кожному окремому банку свій розподіл коштів і він може суттєво відрізнятися.

Рис. 1. Розподіл депозитних коштів банків України станом на 01.10.2014, побудовано за даними [4]

Так, у «ПриватБанк» 77% залучених депозитних коштів надходять від фізичних осіб, а у «УкрЕксімбанк» – лише 27% [4]. Ця відмінність свідчить про те, на який сегмент направлена стратегія банківської діяльності кожного окремого банку.

Аналізуючи банківський ринок депозитних коштів, необхідно зазначити, що більшість вкладів зроблено в національній валюті, лише 44,3% коштів знаходяться в іноземній валюті. При цьому вклади юридичних осіб лише у 35,3% представлені в іноземній валюті, а вклади від фізичних осіб – 49,4% всіх коштів в іноземній валюті [4]. Це свідчить про недовіру до національної валюти і вносить значний дисбаланс у відсоткові ставки за внесками.

На ринку України великим попитом користуються короткострокові депозитні внески. Однак найбільш популярним став внесок на вимогу, тобто кошти, які можна забрати з банку у будь-який момент. А точніше – це грошові кошти або банківські метали, розміщені вкладниками в банках на умовах видачі вкладу (депозиту) на першу вимогу вкладника або здійснення платежів за розпорядженням власника рахунку [1].

Таким вкладом користуються близько 62% юридичних осіб та 22% фізичних осіб [4]. Серед населення він є менш популярним через нижчі відсотки за внесками. Візуально питому вагу коштів на вимогу серед залучених банками депозитних коштів станом на 01.10.2014 можна побачити на рис. 2.

При цьому лише третина вкладів залучена в іноземній валюті. Кошти юридичних осіб на 33% вкладені в іноземній валюті, а кошти фізичних осіб – на 39% [4]. Це свідчить про наміри клієнта мати можливість негайно скористатися коштами. Це спричинено тим, що єдина валюта, в якій ведуться розрахунки в Україні, є гривня.

Аналізуючи зміну обсягу депозитних коштів у банках України в 2014 р. (рис. 3), необхідно відмітити, що впродовж року загальний обсяг залучених коштів по всім банкам України практично не змінився.

На 1.10.2014 загальний обсяг депозитних коштів у порівнянні з початком року зменшився на 0,4%. Відбулися лише зміни в складі коштів. Так, обсяг залучених депозитних коштів у юридичних осіб в порівнянні з початком року збільшився на 10%, а обсяг залучених депозитних коштів у фізичних осіб в порівнянні з початком року зменшився на 7% [4]. Це свідчить про зменшення

довіри населення до банків і, враховуючи, що у юридичних осіб більшість внесків – на вимогу, збільшення грошового обігу у юридичних осіб.

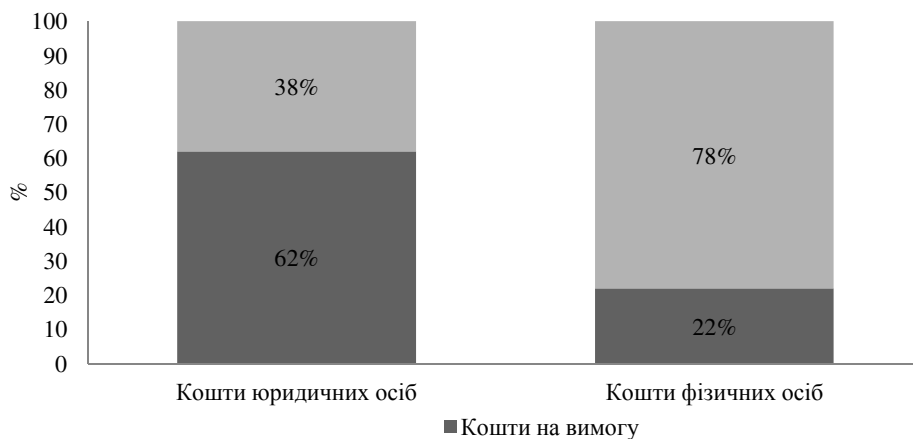

Рис. 2. **Питома вага коштів на вимогу серед залучених банками депозитних коштів станом на 01.10.2014, побудовано за даними [4]**

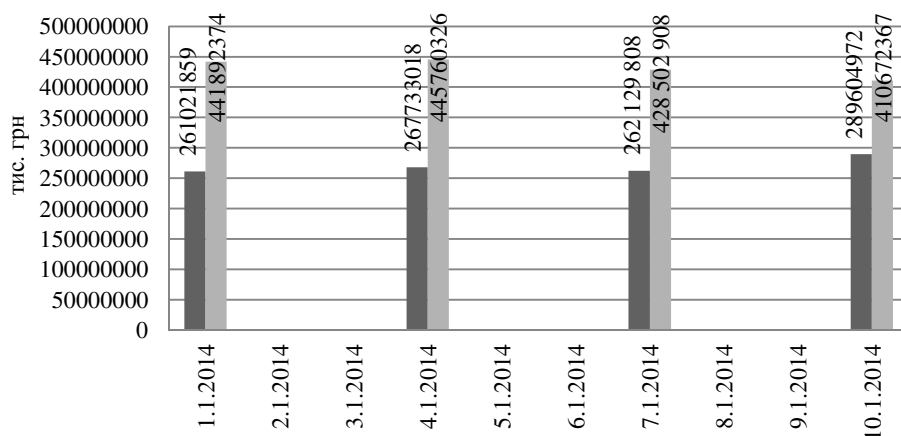

Рис. 3. **Динаміка зміни обсягу депозитних коштів у банках України впродовж 2014 р., побудовано за даними [4]**

Більшість депозитних внесків для фізичних осіб є строковими, тому проаналізуємо рівень відсотків за внесками фізичних осіб строком на 1 рік (рис. 4).

Розмір відсотків за депозитними внесками для фізичних осіб в середньому по банкам за останні 3 роки коливався в межах 1% по депозитам в іноземній валюті та 2% – по депозитам в гривні [7]. Стрибок у підвищенні відсотків на 3% по вкладах у гривні та на 2% у вкладах в іноземній валюті за останні 2 місяця був спричинений політичною і економічною ситуацією в Україні та зменшенням рівня довіри населення до банків.

Більшість внесків юридичних осіб є строковими, тому були проаналізовані відсотки за внесками на 30 днів (рис. 5). Як свідчить аналіз, розмір відсотків за внесками юридичних осіб в середньому по банкам за останні 3 роки

практично не змінювався. Лише за останні 2 місяці відсотки за внесками у гривні знизилися на 3% [7]. Це свідчить про закріплення курсу гривні на певному рівні та прогнозованій його стабільності.

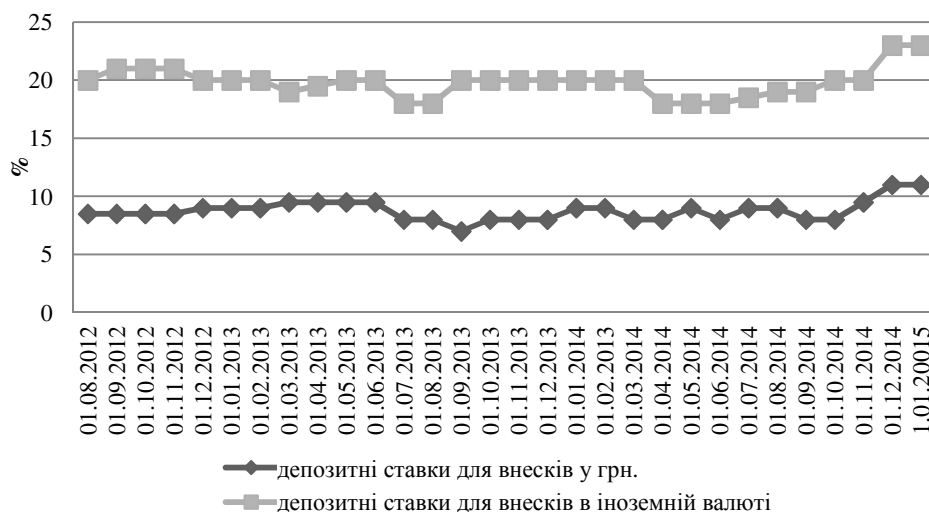

Рис. 4. Динаміка змін депозитних ставок для фізичних осіб в Україні, побудовано за даними [7]

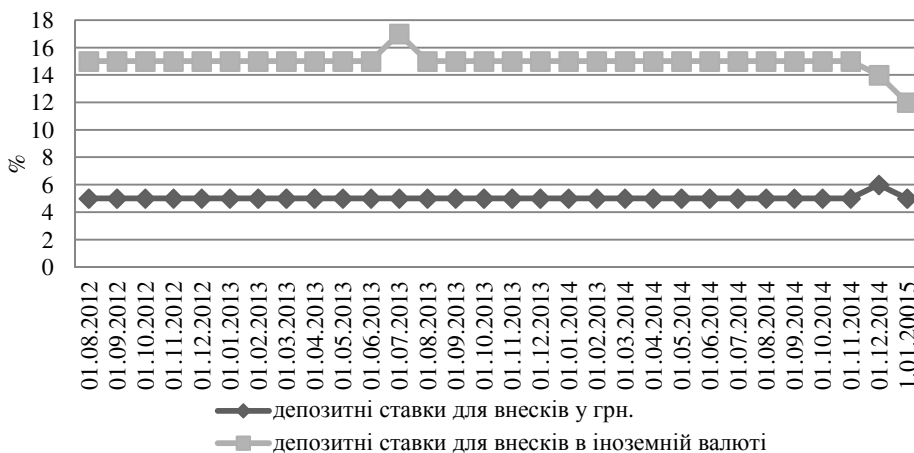

Рис. 5. Динаміка змін депозитних ставок для юридичних осіб в Україні, побудовано за даними [7]

На сьогоднішній день боротьба за вільні кошти населення ведеться не лише між банками, а й між страховими компаніями і небанківськими організаціями. Так, небанківські організації показали стабільне зростання на фінансовому ринку, наприклад, у 2014 р. ринок електронних гаманців зріс на 18% [9].

У таких умовах для банків пріоритетним є оптимізація бізнес процесів та зменшення витрат. Крім того, необхідним є формування оптимальних за структурою, строками і вартістю депозитних ресурсів.

Для цього необхідна заміна операційної моделі ІТ, яка б дозволила банкам знизити витрати та забезпечила більш ефективну роботу каналів. Особливо це актуально з позиції «віртуалізації» багатьох послуг та роботи з клієнтами в Інтернеті.

Крім того, необхідно створити та правильно використовувати інформаційну базу клієнтів депозитного ринку, що надасть можливість для більшого залучення вільних коштів населення.

Зважаючи на сучасний стан економіки, на перший план виходить стратегія брендінгу банку, яка висвітлює та підтримує образ стабільності банку.

Основне – це створення такої маркетингової стратегії розвитку банку, яка могла би передбачати побажання клієнта, а не реагувати на потребу, що вже існує.

Висновки. На підставі проведених досліджень можна зробити висновок, що обсяг депозитного ринку України впродовж 2014 р. не змінився. Однак відбулися зміни в складі депозитних коштів. Ринок депозитів фізичних осіб зменшився за рахунок недовіри населення до банківських установ, а обсяг депозитного ринку юридичних осіб зріс за рахунок збільшення грошового обігу. Процентні ставки за депозитними вкладками за останні три роки практично не змінилися. Виходячи з розміру заощаджень, що робить населення України, депозитний ринок має великий потенціал. Для використання цього потенціалу необхідно підвищити рівень довіри населення до банківської системи України. Для формування оптимальних за структурою, строками і вартістю депозитних ресурсів банкам необхідно: провести заміну операційної моделі ІТ; створити та ефективно використовувати базу клієнтів депозитного ринку; впровадити стратегію брендінгу, яка підтримує образ стабільності банку; мати таку маркетингову стратегію розвитку, яка могла би передбачати побажання клієнтів.

1. Про затвердження Змін до Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами: Постанова Правління Національного Банку України від 15.09.2004 №437 // zakon.rada.gov.ua.

2. *Алексєнко М.Д.* Капітал банку: питання теорії і практики: Монографія. – К.: КНЕУ, 2002. – 276 с.

3. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А.М. Герасимович, М.Д. Алексєнко, І.М. Парасій-Вєргунєнко та ін.; За ред. А.М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2004. – 599 с.

4. Банківський нагляд // Національний Банк України // www.bank.gov.ua.

5. Банківські операції: Підручник / А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Мороза. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: КНЕУ, 2002. – 476 с.

6. *Кочетков В.М.* Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: теоретико-методологічні аспекти: Монографія. – К.: КНЕУ, 2002. – 238 с.

7. Кредит & Депозит // Фінанси // charts.finance.ua.

8. *Лютій І.О., Солодка О.О.* Банківський маркетинг: Навч. посібник. – К.: Знання, 2007. – 395 с.

9. Матеріали конференції «Банк майбутнього» // www.plusworld.ru.

10. НБУ запускає антикризову «консолідацію банків» – що це таке? // news.finance.ua.

11. *Примостка Л.О.* Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи та моделі: Монографія. – К.: КНЕУ, 2002. – 316 с.

12. *Сало І.В., Криклій О.А.* Фінансовий менеджмент банку. – Суми: Університетська книга, 2007. – 314 с.

13. Statistiken // Deutsche Bundesbank // www.bundesbank.de.

Стаття надійшла до редакції 6.02.2015.